

PAQUAY, Jan Berchmans, priester, historicus en publicist (Tongeren 17 januari 1878 - Werchter 17 november 1936).

Volgde middelbaar onderwijs aan het college der Jozefieten te Tongeren, studeerde filosofie en theologie, respectievelijk te Sint-Truiden en te Luik. Tot priester gewijd in 1900. In 1920 promoveerde hij te Leuven tot doctor in de zedenkundige en geschiedkundige wetenschappen. Was leraar aan het Klein Seminarie te Sint-Truiden (1899-'02), kapeiaan te Elen (1902-'06) en te Tongeren (1906-'15),

pastoor te Heusden (1915-'23), pastoor-deken te Bilzen (1923-'36).

Jan Paquay, die zich in zijn middelbare schooltijd reeds gefrustreerd voelde, omdat men de moedertaal net zoals alle andere vakken in 't Frans onderwees, werd flamingant in het Filosoficum te Sint-Truiden. Aanvankelijk schreef hij zijn overtalrijke artikelen in 't Frans; na de oorlog 1914-'18 evenwel publiceerde hij zoveel mogelijk in 't Nederlands: „Ik deed het”, zo schrijft hij zelf, „uit oprechte waardering en diepe liefde voor mijn moedertaal”. Hij ijverde voor „de handhaving van het eigen Vlaamsch volksbestaan binnen de grenzen van ons historisch gebied en tot verovering der onaantastbare rechten der Vlaamsche volksgemeenschap”. Volgens hem had de opgedrongen tweetaligheid (bilinguisme, ciment d'unité) schipbreuk geleden en lag de oplossing in een gewestelijke eentaligheid en bestuurlijk regionalisme. Mochten gelijkwaardige rechten voor Vlaanderen en Wallonië uitblijven, dan zou federalisme een onvermijdelijke zaak worden. Zijn opvattingen over de Vlaamse ontvoogdingsstrijd zette hij op 31 augustus 1931 uiteen in een voordracht voor de leden van de katholieke Vlaamse Studentenbond van Bilzen: De katholieke Vlaamsche studentenbeweging in Limburg tijdens de XIXde eeuw, later, samen met een bijvoegsel, in brochurevorm uitgegeven.

Als priester was Paquay enigszins geremd in zijn actie; niettemin publiceerde hij in het weekblad *De Bilzenaar* strijdartikelen - meestal anoniem - en belegde hij voor de Katholieke Jonge Wacht vergaderingen, waarin over culturele, politieke en typisch Vlaamse problemen gedebatteerd werd. Hij deinsde er niet voor terug de herderlijke brieven in verband met de parlementsverkiezingen in de dekenale kerk te Bilzen steeds zo voor te lezen, dat niemand van de aanwezigen er iets van verstond. In 1932 bewerkte hij dat in deze stad een nieuwe afdeling van de katholieke partij één verkiezingslijst vormde met het Vlaamsch Nationaal Verbond, tegen de lijst van de conservatieve katholieke partij in.

Tijdens zijn verblijf te Heusden wees hij reeds op de Vlaamse belangen in de Limburgse mijnstreek en vooral te Bilzen maakte hij zich ongemeen verdienstelijk, zowel bij de gewone man als bij de intellectueel, door zijn Vlaams sociaal en cultureel werk. Over zichzelf schreef hij: „Ik heb getracht zoveel mogelijk mijn Vlaamsch ideaal en mijn Vlaamsche overtuiging te dienen”.

WERKEN: Artikelen in *Ons Limburg* (1922-'23), *De Bilzenaar* (1926-'35), meestal anoniem. - Voordracht: *De katholieke Vlaamsche Studentenbeweging in Limburg tijdens de XIXde eeuw*, met bijvoegsel (1931).

LITERATUUR: *Hulde aan deken J. Paquay, door het Verbond der Vlaamsche Kringen te Bilzen* (1925); - *In Memoriam J. Paquay*, in *Het Belang van Limburg* (november 1936); - G. Nulens, *In Memoriam J. Paquay*, in *Limburg* (1936-'37, p. 110-121); - J. Keunen, *Paquay, Jan Berchmans Marie Constant Mathieu*, in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, III (1968).

SIMON VANDEVELDE